

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Daniel Tischler

Výchova, hodnoty a mládež

Bakalářská práce

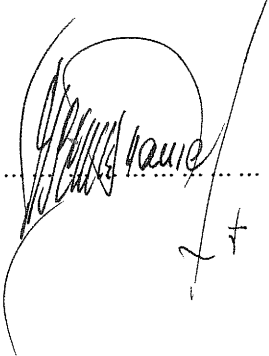
OBHÁJENA

Vedoucí práce : Dr. Vojtěch Eliáš

PRAHA 2008

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze dne 10. 4. 2008

Petr Štáhl

Je mi milou povinností na tomto místě poděkovat vedoucímu diplomové práce Dr. Vojtěchovi Eliášovi za poskytnuté odborné konzultace, připomínky, materiály ke studiu a obětavou pomoc během vypracování této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat pracovnícům knihovny Dr. Marii Válkové a Mgr. Alexandrii Suré za nezištnou a odbornou pomoc při vyhledávání pramenů.

OBSAH

ÚVOD	6
1. HODNOTY VE VZTAHU K ČLOVĚKU	7
1.1 Názory a definice k pojmu „hodnota“	7
1.2 Hodnoty a normy	8
1.3 Psycho – sociální přístup k hodnotám	9
1.4 Hodnotový systém	12
1.5 Hodnotová orientace	13
1.6 Hodnoty v náboženství křesťanském - BLAHOSLAVENSTVÍ	14
2. NÁBOŽENSTVÍ A MLÁDEŽ	17
2.1 Náboženská situace naší země z pohledu katolické církve	17
2.2 Duchovní a náboženský život mládeže	23
3. VÝCHOVA A HODNOTY	26
3.1 Tvorba hodnot a hodnotových orientací u dospívající mládeže	27
3.2 Aspekty životního způsobu mládeže	29
3.3 Výchova k odpovědné svobodě	31
3.4 Výchova k důstojnosti a odpovědnosti	34
3.5 Výchova ke křesťanství a její problematika	36
ZÁVĚR	38
PRAMENY	39
SEZNAM LITERATURY.....	39
ANOTACE	41

Úvod

„...Proto tento posvátný sněm připomíná všem pastýřům duší velmi vážnou povinnost učinit, všechno pro to, aby byla všem věřícím umožněna křesťanská výchova, především však mládeži, neboť ona je nadějí církve...“.

GRAVISSIMUS EDUCATIONES

Ústy církevních učitelů, Otců, shromážděných na II. vatikánském sněmu, nám svatá matka církev připomenula závažnost a nutnost výchovy mládeže ke křesťanství, neboť právě ona mládež je největší nadějí Církve. Slova Otců o křesťanské výchově jsou tak zřejmá a jasná, že proti nim nemůže být námitek a diskuzí. Vystává tu ale jiná, mnohem složitější otázka, jak dnešní mládež, zejména českou mládež, jenž je vychovávána v prostředí poměrně rozsáhlého ateismu a lhostejným postojům k náboženství, křesťanského nevyjímaje; jak tuto mládež „desekularizovat“ a přivést k náboženství, k Písmu svatému, ke křesťanství, ke křesťanským postojům a hodnotám ?

Práce je rozdělena do tří hlavních celků v souladu s tématem bakalářské práce : **Hodnoty, výchova a mládež**. První celek se věnuje popisu a zkoumání hodnot a to z různých úhlu pohledů. Hodnoty jsou popisovány z pohledu filosofie, sociologie, psychologie a samozřejmě z pohledu křesťanství, jakožto zjeveného náboženství. Pro výzkum a problematiku hodnot je charakteristické to, že ne vždy jsou dobře zjištělné a uchopitelné. Hodnoty vykazují také relativnost - co je v minulosti hodnotné, může se ukazovat v současnosti za nerelevantní, či dokonce zbytečné. Práce tedy záměrně začíná kapitolou o hodnotách, neboť je důležité pro každého vychovatele znát problematiku hodnot a dokázat hodnoty a jevy s hodnotami související v pedagogické praxi rozpoznat.

Druhá kapitola se věnuje současnému stavu dnešní české mládeže. Z hlediska křesťanské pedagogiky je nejen důležité znát věčné pravdy a umění iniciovat zájem o hlubší křesťanské smýšlení, ale také pro křesťanského učitele je důležité neustále zkoumat a zaznamenávat aktuální stav a životní prostředí mladé populace. Poslední část se věnuje problematice výchovy. Té výchovy, která sleduje prohlubování víry a křesťanského vědomí mladého člověka. Je zkoumána výchova ve vztahu k svobodě, pravdě a důstojnosti, základům každého autonomního křesťana.

1 Hodnoty ve vztahu k člověku

Co mají společného hodnoty, výchova, potažmo křesťanská výchova a mládež ? Mnohé. Neboť co jiného je výchova, než výchova k hodnotám a hodnotovým orientacím. A naopak, hodnoty vystupují v reálné výchově a to jak uvědoměle, či neuvědoměle. Problém „hodnot“ spočívá v jejich těžkém uchopení a poznání, neboť se nejenom obtížně zjišťují, ale také jsou hodnoty časově variabilní a relativní. To, co bylo hodnotné včera, nemusí být hodnotné zítra.

1.1 Názory a definice k pojmu „hodnota“

Člověk se od ostatních živých tvorů odlišuje v mnohém, především rozumem, manuální zručností, neschopností přežít pouze jako biologické individuum, dokonalostí hlasového projevu, myšlením, vírou atd. Člověk dokáže pojmenovávat a hodnotit, soudit poznávané skutečnosti a fenomény v jeho blízkém, či dalekém okolí. Vyjadřuje vztahy a souvislosti mezi jevy, vyvozuje jejich obecné a speciální znaky a na základě těchto skutečností dospívá k poznání zákonitostí přírodních a společenských jevů a nejen to, těmto jevům dává specifické symboly, jenž dále slouží k rozlišování, kvantifikování, hodnocení a dalšímu. Člověk je tedy bytost složitá, komplikovaná, rozumově schopná a na druhé straně právě rozum člověka si uvědomuje svá omezení. S tímto omezením také souvisí skutečnost, že lidská osoba přikládá skutečnostem ve svém okolí, ale i v sobě jistou hodnotu. Hodnocení je tedy nezbytnou součástí lidského myšlení, cítění a prožívání. Z hlediska hodnot vyjdeme z axiologie.

Axologie, věda o teorii hodnot, dělí názory na povahu hodnot do tří skupin. První skupinu tvoří názory tzv. objektivistické teorie, které v podstatě dokazují, že hodnota je objektivně danou součástí nesubjektivní reality. Druhou skupinu tvoří teorie, které označují hodnoty naopak za subjektivní, tedy ty které vycházejí ze subjektu. Tyto teorie se tedy snaží postihnout ten aspekt hodnot, kterým člověk hodnotí skutečnost jen podle vlastní zkušeností a znalostí. Hodnoty jsou determinovány změnami, kterým podléhá právě subjekt. Poslední skupinou teorií jsou ty, které se snaží postihnout podíl subjektivní a objektivní hodnotové složky. Obecně hodnoty však také závisí na situaci a jsou relativní. K pojmu hodnota bývá uváděno značné množství definic¹. Od definic jednoduchých po

¹ R. Lautman (1981) rozlišil asi 180 odlišných definic tohoto pojmu a zaznamenal na 4 tisíce statí k otázkám hodnot.

ryze odborné a poměrně intelektuálně náročné .Sociologický slovník uvádí několik přístupů k pojmu a definici „hodnota“:

„ ... podle Maxe Webera axiologicky racionálně jedná ten, kdo jedná, aniž by bral v úvahu předvídatelné účinky svých činů, podle svého přesvědčení o tom, co od něj požadují povinnost, důstojnost, krása, náboženské poslání.... ...Florence R. Kluckhonorová a F. Stroedtbeck hovoří o hodnotových orientacích jako o komplexních, učených, řazených principech, vyplývajících ze vzájemného působení tří analyticky odlišných složek hodnotícího procesu neboli hodnocení – poznávací, citové a direktivní, které udává řád a směr ustavičnému toku lidských činů a myšlenek, pokud se vztahují k řešení společných lidských problémů ... Rokeach chápe hodnotový systém jako hierarchické uspořádání hodnot, přisouzení pořadí hodnotám podle kontinua důležitosti. Je naučenou organizací pravidel k provedení volby či k rozřešení konfliktu - mezi dvěma či více způsoby chování, nebo mezi dvěma či více cílovými stavy. Neuvažuje o tom zda hodnotový systém je vyjádřením objektivní hodnotové představy ve smyslu výše postavených kulturních celků. Tento objektivní systém hodnot společnosti, ať již je to stát či nižší celky se utváří společně se vznikem sociálních vazeb. Hodnotový systém jedince by však měl být vymezen subjektivně. To, do jaké míry se jedinec s objektivním systémem hodnot identifikuje, vyjadřuje jeho subjektivní hodnotový systém Hodnoty ovlivňují naši „ zaměřenost, volbu cílů a prostředků, způsoby činnosti. Vyjadřují se ve „ stanoviscích “, tedy v postojích, které k věci zaujímáme... “. ²

1.2 Hodnoty a normy

Význam určitého jevu má v sobě vždy kromě hodnotícího aspektu také aspekt **normativní**, kontrolní (ať už uvažujeme o hodnotách jako o skutečnosti žádoucích či chtěných). Hodnoty jsou kritériem, podle nichž objekty posuzujeme, a současně jsou samy o sobě objekty , které nabývají váhu hodnoty. Norma jako taková se tedy stává předmětem hodnocení. Typickým příkladem je starozákonní **Desatero**, které má kromě aspektu normativního také aspekt zákonní. „ *Desatero přikázání vyjadřuje ve svém základním obsahu těžké závazky. Poslušnost vůči těmto závazkům zahrnuje však také závazky, jejichž předmět je sám o sobě lehký“ (KKC 2081).*

² Velký sociologický slovník / P – Z /, Praha : Karolinum, 1996.

Norma má hodnotu nejen pro svého nositele, ale i pro ostatní, kteří s ní mohou či nemusí souhlasit. Určit však to, která norma je lepší a žádoucí a která je hodná odsouzení, je velice obtížné a závisí to na různých společenských, náboženských, sociálních a kulturních zvyklostech dané skupiny. Hodnoty a koneckonců i náboženské víry a přesvědčení v sobě vždy nesou jisté procesy zobecnění, jisté koncepce, **modely často zaznamenatele především v rovině etických měřítek.** Normu ve smyslu sociálním můžeme definovat jako kritérium, pravidlo kladně nebo záporně určující projevy člověka a jeho vztahy k bližnímu. Normy jsou tedy etické a vždy založeny na hodnotách. Hodnota je to, co je pro člověka významné a smysluplné v jeho rozličných životních oblastech. O mravní hodnoty je třeba usilovat ve svobodě a zodpovědnosti. Zda se lidský život zdaří, závisí podstatě na tom, jestli se člověk osvědčí v hodnotách a zda utváří svůj život s ohledem na svou podstatu lidství. Etické normy stanovují, jak realizovat hodnoty v jednotlivých oblastech života. Tak existují normy, které vymezují naše povinnosti vůči Bohu, dále normy, které se týkají ochrany lidského života nebo správného prožívání sexuality; jiné pak stanovují kritéria lidsky důstojného života ve společnosti, hospodářství a politice. Je zde o uvědomění si toho, co nám bylo Bohem svěřeno jako úkol a šance. Smysl a opodstatnění norem tak spočívá v tom, aby stanovovaly rámec, ve kterém máme utvářet svůj život, aby došel svého naplnění.³

Kromě společenských norem (etických, estetických, právních...) jsou pro rozvoj osobnosti velmi významné tzv. autogenetické normy, což jsou normy, které si osobnost klade sama, dobrovolně, nejčastěji s emocionálním zaujetím. Morální normy se na jedné straně skládají ze subjektivní stránky, což jsou vnitřně zastávané osobní zásady, a na straně druhé sem patří objektivní stránka, což jsou zásady chování, které jsou kladně hodnoceny danou referenční skupinou, k níž jedinec patří. Ty vznikají z náboženských, filozofických nebo politických učení a poskytují vodítka k vytvoření civilizovaných způsobů chování a jednání. V souladu s katolickým učením můžeme tvrdit, že Ježíš Kristus svou existencí realizoval ty vzorce chování a jednání, které daly konečnou odpověď k etickým normám chování a jednání.

1.3 Psycho - sociální přístup k hodnotám

V předešlých kapitolách jsme si uvědomili, že hodnoty jsou jednak pojmy a symboly v životě člověka a dále jsme zjistili, že hodnoty vystupují také jako normy chování a

³ Život v víry, překlad Německé biskupské konference 1995, Teologická fakulta Jihočeské Univerzity. České Budějovice, 69.

jednání. V této kapitole v krátkosti popíšeme jak vystupují hodnoty z pohledu psychiky a sociálního pole člověka.

Hodnoty podle Prudkého vystupují jako motivy činnosti a chování. Hodnota ukazuje na objekt snažení, cíl činnosti a chování člověka. V sociální psychologii i sociologii je obecně přijímán předpoklad, že přijatá hodnotová struktura patří k rozhodujícím činitelům vlivu na formulaci cílů a postupů, které lze použít k jejímu dosažení. V tomto směru je zkoumání hodnot podstatným příspěvkem k tomu, aby bylo porozuměno podobě, struktuře a možnostem rozvíjení „úrovně motivační hladiny“ ve společnosti. Tedy i velmi podstatných charakteristik růstových zdrojů, kterými společnost či její část disponují⁴. Podobně se vyjadřuje v této souvislosti Nakonečný. Každý jedinec si vytváří individuální hierarchický systém hodnot, tj. pojetí různých materiálních, sociálních a duchovních statků, od nejvyšších k nejnižším, od nezbytných k nepostradatelným; tento systém je závislý na zkušenostech individua a může podléhat změnám⁵. Hodnoty můžeme bez ohledu na jejich hierarchii rozdělit na

- Biologické (zdraví, prostředky k obživě, bezpečí ...)
- Kulturní (zábava, cestování...)
- Duchovní (poznání , morálka, náboženské a politické ideje)
- Sociální (manželství, láska, partner, přátelství ...)
- Hmotné (majetek, ekonomická nezávislost ...)

Hodnoty z pohledu sociologie strukturují společnost. Například hierarchický rozměr sociální struktury, stratifikace, není možný bez toho, že by existovala hodnotící kritéria umožňující tuto hierarchii. To, co koneckonců určuje postavení na společenském žebříčku, je spojeno s tím, co je v dané společnosti a dané historické epoše oceňováno a hodnoceno, jako více či méně přínosné pro danou společnost, a tedy v konečném důsledku ocenitelné pro jeho existenci a rozvoj.

Pro ilustraci Pabian ve své přednášce uvádí, že v osmnáctém století byl mezi buržoazií a dělnictvem rozkol takový, že „... *Konflikt nebyl omezen jen na politiku, nýbrž zasahoval do všech oblastí života včetně náboženství - například konflikt mezi dělnictvem a buržoazií byl tak ostrý, že se často stalo pro obě strany nemožné setkávat se ve stejném kostele ...*“.⁶

⁴ FRIČ P; PRUDKÝ, L; VESELÝ, A; aj. : Češi na cestě za svojí budoucností, 1 vydání, Praha : G plus G, 2003, 129.

⁵ NAKONEČNÝ M. : Sociální psychologie, Praha : Academia 1999, 118.

⁶ PABIAN P. : Sekularizace – historie, současnost, hodnocení, in: SpEK 2005, 6.

Nejmarkantnější jsou zjevné hodnoty podle sociologického úhlu v procesu **socializace**. Proces socializace, výchova - obvykle spojovaná především s procesem včleňování jedince do společnosti a přijímání společnosti jedincem - může být také definována jako proces zvnitřňování (interiorizaci) společenských hodnot. Sociální učení - jako stěžejní nástroj socializace - je možné chápat také jako proces výběru, zvažování, ověřování a přijímání nabídky hodnot, kterou uskutečňují nejrůznější socializační mediátory (od rodiny až po média, od školy až po vrstevnické skupiny, od vzorů, náboženských skupin až po aktivity a práci atd..) Analýza hodnotové nabídky a váhy různých mediátorů je proto podstatná pro poznávání možností dynamiky hodnot. **Pozoruhodný je rozměr, kdy mediátory samy se stávají podstatnými hodnotami** ⁷.

Tuto kapitolu doplním o krátký příspěvek z hlediska vztahu hodnot a potřeb. Je známá sentence českého psychiatra Vladimíra Vondráčka, že hodnotné je to, co uspokojuje potřebu, respektive to, co vyvolává pocity libosti. Nejspíše tedy vztah hodnot a potřeb je velice těsný a „rozhodčím“ ve věcech hodnot se stává subjekt, neb pro něj je především hodnotné to, co uspokojuje potřebu, popřípadě to, co je prostředkem k uspokojení potřeby. Dnes již klasickou prací v souvislosti s potřebami je tzv. tzv. **Maslowova pyramida potřeb**. Pyramida sestavená americkým vědcem A. Maslowem klasifikuje lidské potřeby jednak podle obsahu a jednak podle toho v jakém hierarchickém pořadí se tyto potřeby uspokojují. Vysoká priorita je dávana uspokojování fyziologických potřeb spolu s potřebou fyzického bezpečí . Teprve po naplnění této „životní“ sady hodnot se spouští snahy uspokojovat i potřeby „nemateriální“, či „sebeaktualizace“, tj. potřebu krásy, úcty a vážnosti, sebevyjádření, estetické satisfakce atd. Pořadí uspokojování potřeb probíhá podle pater pyramidy; dokud nejsou uspokojeny potřeby v „prvních patrech - základech“ sotva člověk pocítí potřeby ve „vyšších patrech“ . Tato pyramida není u každého člověka normativně stejná, jsou jistě individuální rozdíly, ale z naší vlastní zkušenosti víme, že pokud má člověk nedostatek v základních potřebách, potřeby ve vyšších patrech odloží, do doby než saturuje ty základní.

⁷ Srov. PRUDKÝ L.: op.cit., 129.

1.4 Hodnotový systém

Hodnoty, které člověk uznává, jsou mezi sebou navzájem uspořádány a tvoří hodnotový systém. Tento systém vzniká v interakci jedince se sociálním prostředím na základě procesů učení a současně je činitelem svého vlastního utváření. Ze znalosti hodnotového systému lze abstrahovat **hodnotovou orientaci** jedince či skupiny. Hodnoty a hodnotový systém nejsou jen produktem zkušenosti jednotlivce. Zásadním zdrojem hodnot je kultura a společnost. Jedinec přejímá a identifikuje se s celou řadou hodnot společnosti, které se během historie ukázaly pro společnost užitečné. Hodnotový systém má tudíž nejen jedinec, ale i skupina a společnost. Individuální hodnotový systém se pak více či méně přibližuje k hodnotovému systému společnosti. Jestliže se jedinec angažuje pro hodnotový systém určité skupiny, znamená to, že tato skupina je zpravidla jeho referenční skupinou. Neplatí však, že mezi vnějším chováním individua a jeho hodnotovým systémem je jednoznačná závislost. Protože je jedinec zpravidla členem několika skupin, je obvyklé, že zaujímá vůči hodnotovým systémům svých členských skupin diferencované postoje. Hodnotový vztah jedince a společnosti je obousměrný; dochází k **přenosu hodnot**. Charakteristickým znakem přenosu hodnot je **výběrovost**. Umělé vnesené hodnoty, byť zpočátku silně akceptované pro svou neotřelost a zdánlivou přínosnost, mohou být rychle odmrštěny jen proto, že jejich aplikace v podmínkách zcela odlišných od podmínek jejich vzniku není relevantní⁸.

Typickou ukázkou právě napsaného věty jsou různé sekty a spolky. Podle J. Hudečka⁹ lze za základní předpoklad hodnotového systému z psychologického hlediska považovat

- vnitřní konzistentnost a integrovanost hodnotového systému s celou osobností,
- reálnost a pružnost hodnotového systému, relativní stálost, ale i přizpůsobivost ke změně,
- osobní uspokojení z realizace hodnotového systému.

V hodnotovém systému je veliká rozmanitost a bohatost výskytu hodnot, a proto je velice obtížné tyto hodnoty nějak klasifikovat. Teoreticky můžeme předpokládat existenci tolika druhů hodnot, kolik je možností hodnotících postojů a výroků. Musíme mít na zřeteli také tzv. **fenomén relativnosti hodnot**, který spočívá v tom, že pro člověka se často významnou hodnotou stává právě to, čeho se mu nedostává, v čem není uspokojen, v čem je frustrován.

⁸ ZÝKA, J.: Postojové orientace studentů středních škol. Praha : MÚVS ČVUT 2003, bak, práce, 28.

⁹ HUDEČEK, J. : Hodnotové orientace v motivační sféře osobnosti, Praha : Academia 1986, 77.

U každého jedince se vytvářejí normy a hodnoty v určité strukturní závislosti, které se projevují jak **horizontálně** tak **vertikálně**. V horizontální struktuře jsou hodnoty řazeny vedle sebe podle toho, jak se k sobě významově vztahují (např. hodnoty přátelství spojujeme s hodnotami družnosti, pomoci atd.) a ve vertikální struktuře se objevují hodnoty podle toho, jak je jedinec preferuje, tj. podle osobní významnosti hodnoty.

Spolu s tématem vystupuje problém **taxonomie hodnot**, který souvisí zejména s možností jejich srovnávacího výzkumu. O takovou taxonomii se pokusil M. Rokeach. Rozlišil osmnáct cílových a stejný počet instrumentálních hodnot. Rokeach tyto hodnoty stanovil na základě studia literatury a exploračí respondentů a jsou podkladem testování hodnotové orientace. Seznam převzatý z práce Nakonečného¹⁰ je následující :

Cílové hodnoty :

- pohodlný život (prosperující život)
- vzrušující, aktivní život
- pocit, že bylo něčeho dosaženo
- svět v míru a bez konfliktů
- rovnost, stejné šance pro každého
- jistota pro rodinu
- svoboda, nezávislost v rozhodování
- štěstí, spokojenost
- vnitřní harmonie
- zralá láska (duchovně – sexuální důvěrnost)
- národní jistota
- příjemný, slastičný život
- spása, věčný život
- sebeúcta, respekt k sobě samému
- společenské uznání, respekt, obdiv

Instrumentální hodnoty :

- ambice, pílě, aspirace
- tolerance, otevřenost
- kompetence, schopnost
- radost a veselost
- čistota, pořádek
- odvaha, stát za přesvědčením
- shovívavost, schopnost promíjet
- starat se o blaho druhých
- čestnost, upřímnost, pravdivost
- fantazie, tvořivost
- soběstačný, sebedůvěřivý
- inteligentní, reflexivní
- logický, konzistentní, racionální
- milující, oddaný
- respektující povinnosti

1.5 Hodnotová orientace

Hodnotový systém vyjadřuje především obsah a stratifikovanou soustavu vzájemných hodnot, který jedinec či skupina přijímá. Na základě osvojených hodnot se u každého člověka formuje osobité zaměření, které se označuje pojmem **hodnotová orientace**.

¹⁰ Nakonečný : op.cit., 149.

Hodnotové orientace jsou velmi různorodé a dávají možnost různě orientovanému jednání. Toto jednání je pak determinováno postavením hodnot a hodnotových orientacích v daném systému. Struktura hodnotového systému je pak výrazem osobní angažovanosti jedince v jednání a tím i v různých oblastech života. Jak bylo již výše uvedeno, člověk nevnímá hodnoty izolovaně, nýbrž jako soustavu, ve které se hodnoty vyskytují a kterou též ovlivňují. Oddělení či vyčlenění jednotlivých hodnot či hodnotových orientací dochází v okamžiku, kdy dochází k výběru priorit a cílů. Podle Schwarze, jsou hodnoty žádoucí transsituační cíle, lišící se ve významnosti, které slouží jako vodící principy v lidském životě. Rozhodujícím aspektem rozlišujícím hodnoty je typ motivačního cíle, který hodnoty vyjadřuje.¹¹ Základní rozdíl mezi hodnotovým systémem a hodnotovou orientací, spočívá v tom, že v hodnotovém systému jsou hodnoty rozloženy podle své významnosti. Tyto hodnoty jsou rozloženy v celé architektuře hodnotového systému, aniž by se zkoumala blíže spojitost mezi jednotlivými hodnotami. Naopak hodnotová orientace odhaluje vnitřní konzistenci systému a prozrazuje **těžiště tohoto systému**. Hodnotová orientace umožňuje pochopit, jak a proč se určité jevy a předměty odrážejí u konkrétního člověka a jak se tyto jevy projevují v orientaci lidského chování. Z hlediska výchovy považujeme hodnotové orientace za výsledek **socializace** (hodnotová orientace nevzniká náhle), přičemž je nutno brát na vědomí některé vlastnosti osobnosti (např. temperament a charakter), které mají kladný nebo záporný vliv na interiorizaci společenských norem a hodnot a jejich případnou přeměnu v individuální hodnotovém zaměření. Hodnoty a hodnotové orientace nejsou něčím neměnným v životě člověka, ale v různých podmínkách společensko ekonomických, sociálně politických, ontogenetickými vlivy atp. se neustále vyvíjejí a mění. V hodnotové orientaci se kumulují životní zkušenosti jedince a jeho individuální zralost. Hodnotová orientace je základem hodnocení, základem výběru alternativ společenských jevů, které na člověka působí a v kterých se musí orientovat.¹²

1.6 Hodnoty v náboženství křesťanském - BLAHOSLAVENSTVÍ

V souladu z předchozími kapitolami tedy vystupuje u každého člověka jistá náboženská hodnota, která je s to uspokojit tuto náboženskou, religionistickou potřebu. To je-li kladná, či záporná není obecně relevantní. Vyjma přesvědčených ateistů, kteří ovšem také „věří“ a to v absenci Boha, jsou lidé implicitně a často nevědomky přesvědčeni, nebo žijí vírou, že

¹¹ Nakonečný : op.cit., 134.

¹² Nakonečný : op.cit., 136.

existuje jistá transsubstance, jenž člověka převyšuje nejen z hlediska intelektu, ale i z hlediska autority, především té etické. Duchovní, spirituální potřeby se uspokojují v různých. V dnešní moderní české společnosti existuje poměrně rozsáhlá baterie náboženských a spirituálních organizací, které jsou s to tyto potřeby uspokojit. Platí obecná zásada, že ten, kdo se hlásí k určitému vyznání, určité náboženské orientaci, vyznává i tedy ty hodnoty, které tato organizace, spolek předkládá. V křesťanství je především hodnotné to, co je pozitivně etické. Hodnotné, tedy etické se tedy vztahuje k mravnímu dobru, jenž se realizuje především v konkrétních činech člověka - ortopraxi, ale nejen tam, realizuje se také ve smýšlení a v „čistém těžišti“ hodnotové orientace. Tím se vymezuje, to co je pozitivně hodnotné a stabilní. Hodnotné je tedy to, co je dobré pro člověka a jeho bližního. A naopak to, co tomuto snažení odporuje, devaluje pozitivní křesťanskou hodnotu a činí z ní hodnotu zápornou. Rozlišení co je dobré či špatné řeší světlo přirozeného rozumu, potažmo intuice a zkušenost člověka. Křesťan dodržuje s úctou a s přesvědčením Desatero a následuje cest Ježíše Krista. Exkluzivní záležitostí z hlediska hodnot ortopraxe je v Ježíšově Kázání na Hoře.

Blahoslavení (spíše bychom mohli říci šťastní) jsou lidé s určitým postojem a s smýšlením. Zatímco v Zákonu smlouvy jsou ti, jenž dodržují smlouvu, chráněni od Božího hněvu, podle Krista, našeho Pána jsou

... blahoslavení, ti, kteří jsou chudí v Duchu, neboť jejich je království nebeské.

Blahoslavení jsou ti, kdo pláčou, neboť oni budou potěšeni.

Blahoslavení jsou ti, kdo jsou tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví.

Blahoslavení jsou ti, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.

Blahoslavení jsou ti, milosrdní, neboť oni dojdou milosrdenství.

Blahoslavení jsou ti, kdo mají čisté srdce, neboť oni uvidí Boha.

Blahoslavení jsou ti, kdo působí pokoj, neboť oni budou nazváni syny Božími.

Blahoslavení jsou ti, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.

(Matouš 5,3-10)

Chudí v duchu uznávají, že jsou závislí na Bohu a že jejich poznání je marné, proto se svěřují ochotně do rukou Páně. Ti, kdo pláčou, si uvědomují bolest nejen svou, ale i ostatních a budou nepochybně potěšeni. Mírní obdrží zemi, nevzrušují se své bezmoci ohledně bezpráví na tomto světě. Spravedliví budou skutečně nasyceni a dojdou království

nebeského. Milosrdní nutně dojdou k milosrdenství. Čistí srdce uzří samotného Boha a pokojní budou nazváni syny Božími.

Interpretace Matoušovy perikopy je z hlediska uchopení náročná, a proto se domnívám, že nikoliv analýza a interpretace, ale snaha o konkrétní naplnění výše uvedených indikativů je z hlediska křesťanství a lidství to správné a hodnotné.

2 Náboženství a mládež

Jaká je současná mládež ? Jaké jsou její trendy, zájmy, hodnoty, preference a náboženství ? Jaké je skutečné sociální pole adolescentů a jak k dnešní mládeži přistupovat z hlediska katecheze ? V kolika letech končí dětství a začíná věk mládeže, věk dospívajícího ? V kolika letech končí období dospívání a začíná období dospělosti ? To jsou věčné a podstatné otázky jak rodičů, učitelů, tak potažmo všech těch, kteří s mladými lidmi přicházejí aktivně do kontaktu a hledají pochopitelně odpovědi na výše uvedené otázky. Ale můžeme se zeptat opačně. Co může dospělá kohorta, učitelé, duchovní, církve nabídnout dorůstající společnosti, tedy té dorůstající společnosti, která byla a je vychovávána v prostředí a hodnotách dospělých. Současný stav mládeže odpovídá jejímu věku a současnému stavu společnosti, stupni kultury a civilizace. Hovoříme-li o mládeži, máme na mysli tu část populace, která již není dětmi a ještě nepatří mezi sociálně vyzrálé a tudíž ještě zcela nevstoupila do světa dospělých. Svět dospělých ovšem zná. Základní poznávací charakteristikou dospívajících je ta skutečnost, že odkládají osvojené a převzaté hodnoty od starší populace a začínají si vytvářet hodnoty své. Avšak to, co převzali a považují za dobré si ponechávají a naopak s čím nesouhlasí odkládají a vytvářejí hodnoty jiné. Další charakteristickým rysem dospívající mládeže je jejich kritický postoj k dospělým, to ovšem souvisí právě s výše řečeným. Mladí lidé už vědí, co je mravně a společensky špatné a dobré, dokáží si těchto rozdílů velice citlivě ve svém okolí všimnout, a dokonce jsou ochotni za dobré principy bojovat, avšak je pravdou, že jejich stupeň osobní zralosti jim nedovoluje ještě podle těchto principů většinou žít.¹³

2.1 Náboženská situace naší země z pohledu katolické církve

Než přejdeme k popisu duchovního života mládeže, pokusíme se hrubými rysy popsat celkovou náboženskou situaci naší země. Česká republika je zemí poměrně ateistickou a sekulární, na druhou stranu je v naší zemi relativně dost těch, kteří v „něco“ věří (nutně musí věřit, neb člověk má přirozenou náboženskou potřebu a touhu), avšak těch, co jsou duší a podstatou křesťané, potažmo katolíci, praví učedníci Ježíše Nazaretského a veřejně se k tomuto životnímu postoji hlásí a rovněž se identifikují s církví, je ve skromnicích¹⁴.

¹³ Srov. SAK, P.: Proměny české mládeže, 1. vydání, Praha : Petrklíč 2000.

¹⁴ K poměru jiným katolickým zemím, jako je např. sousední Polsko.

Pro pochopení tohoto mírného stupně náboženského života je potřeba se krátce zahledět do minulosti. Prvotní křesťanská misie v Čechách a na Moravě proběhla, jak známo, ve třech krocích. Nejprve to byla misie iroskotských misionářů, pro jazykovou bariéru méně účinná, potom známá misie Konstantina a Metoděje, která nakonec přesáhla území Čech, a konečně další vlna misie ze západní církve, která přišla po vyhnání Metodějových žáků, tedy v 10. století. Tyto vlivy u nás zanechaly obyvatelstvo s poměrně značnou citlivostí k náboženským fenoménům, jak vidíme ve vzrušených časech Jana Husa a v letech následujících...¹⁵. Zápas Evropy s husitstvím, třicetiletá válka, potlačení reformace a nástup rekatolizace měly na vývoj víry u nás značný vliv. Katolicismus posléze i víra se staly v očích mnoha obyvatel naší země do velké míry spíše záležitostí vládnoucí (cizí) moci, než záležitostí národní. Následná rekatolizace měla za následek dva podstatné vlivy. Pozitivní bylo, že se Čechy dostaly do kontaktu s vyspělou kulturou západní i jižní Evropy a poměrně rychle se zotavily z dlouhodobého válečného úpadku. Negativní vliv se projevil vzdálením prvku národního od katolického a způsobil určité poranění národního sebevědomí ve jménu katolicismu. V dlouhodobém náboženském cítění tak zřejmě vznikly určité specifické základy pozdějšího ateizmu nebo alespoň odklonu od církve. Avšak na venkově dala rekatolizace vzniknout široce rozvětvené lidové zbožnosti, která vytvořila křesťansky orientovaný životní styl. Ten sám o sobě nebyl špatný, ale v průběhu dějin se stal zčásti kontraproduktivní. Při přestěhování do města zanechávali obyvatelé venkova svůj venkovský životní styl i s vírou v rodné vesnici a ve městech se stávali nevěrci¹⁶. V devatenáctém století většina zemí nabízela poměrně širokou náboženskou toleranci a politická práva nezávisle na vyznání. Stát také přebíral značnou část funkcí plněnou dříve církvemi, od vedení matrik až po vzdělávání. Počátek dvacátého století je charakterizován tím, že význam náboženství v politickém a společenském životě oproti konfesijním státům¹⁷ výrazně poklesl. V meziválečném Československu vláda již nevládla z Boží milosti, úkolem státu už nebylo bránit pravé křesťanství, školství a věda přechází do rukou státu, občanské manželství bylo zrovnoprávněno s církevními.¹⁸ Na konci 20. stol. po

¹⁵ Nakonec k pokřesťanštění ze Západu došlo formou drsného nátlaku, tedy jen povrchově a tlakem shora, což se potom během několika staletí vyjevilo v požadavku husitského hnutí.

¹⁶ OPATRŇY, A.: Cesty pastorační v pluralitní společnosti, Kostelní Vydří: KN 2006, 59-60.

¹⁷ Konfesijní státy historicky vznikaly v Evropě jako státy, jenž byly úzce seřpyaty s politikou a náboženstvím. Křesťanství tudíž plnilo velké množství důležitých společenských funkcí. Křesťanství poskytovalo politické moci ospravedlnění a zdůvodnění a politická moc naopak představovala oporu křesťanství. Panovník vládl z Boží milosti a jako ochránce pravého křesťanského náboženství, ať už jím bylo v daném státě lutherské, reformované, anglikánské či katolické. Kvůli tomuto spojení státu s jednou křesťanských konfesí se tomuto politickému uspořádání často říká konfesijní státy. Politické občanství a s ním spojená práva byla vyhrazena pouze těm, kdo se hlásí k příslušnému vyznání. Státy diskriminovaly konfesijní menšiny, ať už přímým zákazem či omezenou tolerancí. (Pabian)

¹⁸ Srov. PABIAN P., : Sekularizace – historie, současnost, hodnocení, in : SpEK. 2005

pádu komunismu, který náboženství zapovídal, se v naší zemi poměrně rychle začaly prezentovat různé náboženské spolky a společenství. Občan si mohl tak vybrat z mnoha nabízených náboženských systémů a k tomu si ještě mohl vytvořit svou vlastní religionistiku poskládanou z prvků různých náboženství, tak jak je to např. pro porovnání běžné v Jižní Americe.

V Brazílii není dnes neobvyklé, že se lidé postupně účastní katolické bohoslužby a pak jdou ke spiritistům či k nějakému afro-brazilskému kultu. Jednotlivé kultovní formy stojí vedle sebe aditivně a neurčitě, aniž došlo k nové podobě náboženské identity. Podobně to lze ukázat na paralelní existenci šintoistických a buddhistických kultovních forem, kde ostatně není neobvyklé, že se lidé nechávají vícenásobně nábožensky registrovat.¹⁹

Přehled současného stavu religionizity v Čechách se opírá především o sociologický výzkum, sběr dat, následnou analýzu a vyhodnocení. Je ponejvíce důležité být obezřetný v interpretaci sebraného a vyhledaného. Je totiž obecně známo, že ten, kdo vyhodnocuje data, nebo se sám pouští do terénního sběru dat je ovlivněn bezděčně a nevědomky preferováním těch postojů, které pozitivně korelují a korespondují s jeho osobním názorem. V tomto oddílu se odkazují na údaje publikace Friče : *Češi na cestě za svojí budoucností*, dále na práci Opatrného, Pabiana a údajů Českého statistického úřadu, které jsou k dispozici na webových stránkách této organizace. První údaj je z práce Friče, který v terénu sbíral hodnotové preference českých respondentů. Rozhodující indikátor byl spojen s odpovědí na otázku : „ *Jak je ve Vašem životě důležitá ...?* “ (viz. Tabulka č. 1).

Hodnota	Důležitá			Nedůležitá		
	Velmi	Dost	Celkem	Méně	Vůbec	Celkem
1. rodina	81	15	96	3	0	3
2. práce	52	35	87	7	4	11
3. přátelé, známí	42	48	90	9	1	10
4. volný čas	32	52	84	13	2	15
5. politika	3	16	19	50	30	80
6. náboženství	6	10	16	26	53	79

Tab. č. 1 : Míra důležitosti hodnot - hodnotové preference (v %) rok 2002²⁰

¹⁹ WALDENFELS, H. : Fenomén křesťanství, Praha : Vyšehrad 1999, 113 .

pádu komunismu, který náboženství zapovídal, se v naší zemi poměrně rychle začaly presentovat různé náboženské spolky a společenství. Občan si mohl tak vybrat z mnoha nabízených náboženských systémů a k tomu si ještě mohl vytvořit svou vlastní religionistiku poskládanou z prvků různých náboženství, tak jak je to např. pro porovnání běžné v Jižní Americe.

V Brazílii není dnes neobvyklé, že se lidé postupně účastní katolické bohoslužby a pak jdou ke spiritistům či k nějakému afro-brazilskému kultu. Jednotlivé kultovní formy stojí vedle sebe aditivně a neurčitě, aniž došlo k nové podobě náboženské identity. Podobně to lze ukázat na paralelní existenci šintoistických a buddhistických kultovních forem, kde ostatně není neobvyklé, že se lidé nechávají vícenásobně nábožensky registrovat.¹⁹

Přehled **současného stavu** religionizity v Čechách se opírá především o sociologický výzkum, sběr dat, následnou analýzu a vyhodnocení. Je ponejvíce důležité být obezřetný v interpretaci sebraného a vyhledaného. Je totiž obecně známo, že ten, kdo vyhodnocuje data, nebo se sám pouští do terénního sběru dat je ovlivněn bezděčně a nevědomky preferováním těch postojů, které pozitivně korelují a korespondují s jeho osobním názorem. V tomto oddílu se odkazují na údaje publikace Friče : *Češi na cestě za svojí budoucností*, dále na práci Opatrného, Pabiana a údajů Českého statistického úřadu, které jsou k dispozici na webových stránkách této organizace. První údaj je z práce Friče, který v terénu sbíral hodnotové preference českých respondentů. Rozhodující indikátor byl spojen s odpovědí na otázku : „ *Jak je ve Vašem životě důležitá ...?* “ (viz. Tabulka č. 1).

Hodnota	Důležitá			Nedůležitá		
	Velmi	Dost	Celkem	Méně	Vůbec	Celkem
1. rodina	81	15	96	3	0	3
2. práce	52	35	87	7	4	11
3. přátelé, známí	42	48	90	9	1	10
4. volný čas	32	52	84	13	2	15
5. politika	3	16	19	50	30	80
6. náboženství	6	10	16	26	53	79

Tab. č. 1 : Míra důležitosti hodnot - hodnotové preference (v %) rok 2002²⁰

¹⁹ WALDENFELS, H. : Fenomén křesťanství, Praha : Vyšehrad 1999, 113 .

Pořadí hodnot a preferencí tabulky č.1 je poměrně jednoznačné. Nebudeme se věnovat jednotlivým hodnotám uvedené baterie a rovnou přejdeme k našemu předmětu zájmu. Náboženství (též politika) je s velkým odstupem za favority baterie. Náboženství považuje ve svém životě za „velmi důležité“ pouze 6 % populace, na opačném kraji hodnota „náboženství“ je pro 53 % populace „vůbec nedůležitá“. O náboženství se tedy lidé nezajímají, podobně jako o politiku, avšak politika v naší zemi má větší míru důležitosti, ač v porovnání s náboženstvím v presentované tabulce to tak nemusí vypadat. (Hodnota „náboženství“ má jasně vyšší zastoupení na okrajích stupnice než hodnota „politika“).²¹

Skutečnost, že se někdo hlásí k určitému náboženskému směru, ovšem nic nevyovídá o tom, jaký význam daný jedinec přisuzuje náboženství ve svém životě, ve své ortopraxi. Mezi příslušníky minority jakéhokoliv náboženství, tedy i alternativního a synkretického, mohou být velmi aktivní a zapálení věřící, a naopak mezi majoritou věřících, k níž se počítá i mnoho tradičních katolíků, mohou být osobnosti, které se nechají unášet tempem postindustriální doby, tedy doby konzumu a masové kultury.²²

Frič na straně 166 píše : „ ...v rámci Evropy je česká populace nejsekulárnější v Evropě. Neboť všechny známé společnosti věří v nějakého Boha, i když ne vždy bývá personifikován. Česká republika je všeobecně nejsekulárnější, na prostou otázku, zda věří v Boha, odpoví ano asi jen 39 % Čechů. Evropský průměr je přitom asi 77 % a v žádné jiné evropské zemi neklesl podíl kladných odpovědí pod 50 % ... „²³. Další podstatný údaj cituji z Opatrného. „ ...Různé sociologické průzkumy se v zásadě shodují ve zjištění, že v naší zemi se k náboženské víře (nikoli přímo ke katolické církvi !) hlásí asi 50 % obyvatel. Rozdíl mezi počtem věřících na religiózní jižní Moravě a ve zdevastovaných severních Čechách je velký, cca 64 % obyvatel se hlásí k víře v okresu Uherské Hradiště proti 12 % v okresu Most. Tato čísla ovšem jen vzdáleně mluví o skutečné víře, vyovídají spíš o atmosféře jednotlivých regionů, v níž se přiznání k náboženské orientaci považuje za vhodné či nevhodné... “²⁴

Velmi zajímavého názoru je Pabian. „ ... je zřejmé, že křesťanství i ryzí ateismus jsou v české společnosti v naprosté menšině. Kam tedy zařadit onu devadesátiprocentní většinu, která nepatří ani ke křesťanství, ani k ateismu? Snad k nějakému mimo-křesťanskému náboženskému směru nebo nějaké nové spiritualitě? Výsledky sociologických výzkumů tento názor potvrzují, neboť se v nich k víře v nějaké nadpřirozeno či k nějaké náboženské praxi přiznává poměrně velká část obyvatelstva. Ten evidentně vyvrací názor, že naprostá

²¹ FRIČ, P. a kol. : Češi na cestě za svojí budoucností, Praha: Nakladatelství G plus G, 2003, 133.

²² MARTINEK, M. : Religiozita a spiritualita české mládeže, in: STUDIA THEOLOGICA 8, č. 3 [25], (2006) 76.

²³ FRIČ, P. a kol. : Češi na cestě za svojí budoucností, Praha: Nakladatelství G plus G, 2003, 166.

²⁴ OPATRNÝ, A.: op.cit, 58.

většina české společnosti je nenáboženská a ateistická. Téměř tři čtvrtiny populace věří v telepatii, dvě třetiny ve schopnost předpovídat budoucnost, více než polovina v existenci Boha či nějaké nadpřirozené síly, v hřích a považuje za důležitý náboženský obřad při úmrtí. Kolem čtyřicet procent obyvatelstva věří v účinnost amuletů a v horoskopy, navštěvuje náboženské bohoslužby, označuje se za věřící, věří v posmrtný život a modlí se či medituje. To vše potvrzuje názor, že víra v nadpřirozeno zůstává i v české společnosti vysoká, přestože se už nejedná o tradiční křesťanskou religiositu. Tento názor je potvrzen i nízkým procentem lidí odmítajících veškeré projevy nadpřirozena či hlásící se k ateismu. Pouze o něco více než pětina obyvatelstva je přesvědčena, že neexistuje Bůh ani podobná nadpřirozená síla, pouze necelých osm procent se hlásí k rozhodnému ateismu a pouze jedna osoba ze sta odmítá všechny projevy nadpřirozena či náboženská přesvědčení. Poměrně značná popularita víry v nadpřirozeno a jenom málo rozšířené odmítání této víry tedy nasvědčují tomu, že česká společnost není zdaleka tak sekularizovaná, jak se někdy říká. Pro současnou českou společnost je tedy typický jednak proces odcírkevnění, jednak vysoké rozšíření netradiční religiosity. Tento závěr je v současné době značně populární. Jsem však přesvědčen, že tento názor přehlíží důležitý aspekt současné náboženské situace v Česku, kterým podle mne je velice rozšířená lhostejnost vůči náboženství. Sociologické výzkumy totiž ukazují, že naprostá většina obyvatelstva považuje náboženství za zcela nedůležité pro své životy. Pro současnou situaci tedy není určující ani rozhodné přihlášení se k náboženství, ani rozhodný ateismus; typická a nejdůležitější je spíše lhostejnost vůči náboženství i ateismu. Jinými slovy, je téměř úplně jedno, čemu lidé věří nebo nevěří, protože jejich víra či nevíra mají malý význam jak pro ně samotné, tak pro společnost. I když je tedy moje původní these, že v české společnosti neexistuje ani náboženství, ani ateismus, poněkud přehnaná, vystihuje přeci jen velmi dobře situaci. I když je situace v českých zemích v evropském kontextu extrémní, neboť Česko je nejvíce sekularizovanou zemí Evropy, není nijak zvlášť výjimečná. Typickým výsledkem evropské sekularizace totiž není zánik náboženství ani ateistická společnost, ale jednoduše pokles společenského významu náboženství a náboženská lhostejnost. Náboženská lhostejnost se stává většinovou orientací, zatímco lidé rozhodně se hlásící k náboženství nebo k ateismu se naopak stávají malou menšinou ...²⁵

O náboženství tedy jako o něco co stojí za úvahu nebo diskusi se česká populace zajímá okrajově. To zda věří v nějakou transcendentální trans-substanci je výrazně vyšší (39 % a 50 %) .Rozvrstvení religionistiky naší země není homogenní, je rozvrstvená v různých,

²⁵ PABIAN P. : Sekularizace - historie, současnost, hodnocení., in : SpEK, 2005, 8-10.

jak co do vztahu k jednotlivým církvím, tak co do četností (modálních) v závislosti na poloze . To prozradí data převzaté z internetových stránek českého statistického úřadu²⁶. Z celkového počtu 3,3 milionů občanů, hlásících se k církvi či k víře vyjádřil největší počet osob svůj vztah k Církvi římskokatolické. 2 741 000 těchto věřících představuje o něco více než jednu čtvrtinu všech obyvatel (26,8 %) a na celkovém počtu věřících se podílí čtyřmi pětinami (83,4 %). Tento více než čtyřpětinový podíl věřících Církve římskokatolické na celkovém počtu věřících (tab.č.2) se bez ohledu na vývoj jejich absolutního počtu, podle výsledků všech sčítání od roku 1918, udržoval prakticky po celé toto období ²⁷.Co se týče regionálního rozvrstvení, nejméně věřících má Severozápad republiky (Ústecký kraj 15,8 %) a čím se více se posouváme k jihovýchodu republiky tím roste procento těch, kteří mají vztah k náboženství a víře (Zlínský kraj 55,2 %). Tyto údaje korespondují s daty Opatrného. Otázkou je, jaký je podíl ryzích učedníků Kristových z procentuálního zastoupení . Sever po odsunu sudetských Němců pojmul obyvatelstvo z různých koutů republiky, a ti, kteří žili pouze regionální - kulturní víru, se po přestěhování o víru a návštěvu bohoslužeb přestali zajímat, a ačkoliv je Sever poměrně řídké osídlen věřícími, může být tady život z víry pevnější a ryzejší, než třeba na jihu Čech, kde víra a hlášení k církvi nepochybně souvisí s kulturou prostředí a historií regionu. Můžeme tedy tuto kapitolu shrnout tvrzením, že o náboženství a náboženský život se lidé v České republice zajímají spíše okrajově. Majoritní zastoupení v naší republice má římskokatolická církev. Domnívám se, že je potěšující, že třetina populace v „něco“ věří, dokonce se domnívám, že „věřících“ je více. Důvodem špatného postoje k náboženským hodnotám a k náboženskému životu může být skutečnost, že v České republice je víra okamžitě spojena a asociována s církvi a ta na rozdíl od víry v Boha jako takové je mnohdy viděna pejorativně.

Tab. č. 2. : Obyvatelstvo podle náboženského vyznání

	Obyvatelstvo celkem	Věřící celkem	Církev římskokatolická	Československá církev evangelická	Církev čsl. husitská	Ostatní	Bez vyznání	Nezjištěno
%	100	32,1	26,8	1,1	1,0	3,2	59,0	8,8

²⁶ Na webových stránkách ČSÚ je poměrně rozsáhlý soubor analýz, které se věnují náboženství. Např. je zajímavé, co se týče vztahu církve a vzdělání, největší četnost mají katolíci u středně vzdělané populace, zatímco u konkurenční církve husitské a evangelické jsou ve větší míře zastoupeni vysokoškoláci (v relativních zastoupeních).

²⁷ ČSÚ - www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03 [7.5.2008]

2.2 Duchovní a náboženský život mládeže

Po přehledu naší současné náboženské situaci v České republice se můžeme pokusit o popis duchovního a spirituálního života současné české mládeže. Pro úvod si vymezíme jisté charakteristiky tohoto fenoménu. Pro mládež jako takovou, je charakteristické, že pokud se začnou věnovat spiritualitě jako takové, zpravidla se seznámí dnes s četnými náboženskými proudy a ty, které jsou jim nejbližší, si osvojí, a to včetně novopohanství a synkretismu. Jejich duchovní a spirituální život je zpravidla ještě nevykrystalizován, a je charakterizován především v hledání a poznávání.

Co se týče ateizmu u české mládeže, je třeba konstatovat, že u naprosté většiny z nich není tento postoj výsledkem osobního hledání a svobodného rozhodnutí, ale, že jde o přesvědčení, které převzali jako sociální dědictví ze své rodiny a z širšího sociálního prostředí. Z hlediska kvality lze tento postoj považovat spíše za náboženskou lhostejnost.

Zkoumá – li se ateismus z hlediska obsahu ukazuje se, že mnozí mladí ateisté totiž věří v různé podoby posmrtného života a připouští existenci dalších jevů, které nelze vysvětlit materialisticky. Vyhledávají také intenzivní osobní zážitky, které mají charakter náboženských zkušeností, aniž by jim explicitně přisuzovali tento význam. Skutečnost, že sami sebe přesto považují za ateisty, potvrzuje domněnku, že mnoho mladých lidí si pod tématem náboženství představuje spíše příslušnost k nějaké církvi či náboženskému systému, než jednotlivé duchovní zkušenosti.²⁸

Pro náboženský a duchovní směr mládeže je vždy důležitá osobnost, která toto náboženství spojuje a reprezentuje. Může to být rodič, učitel, který sympatizuje s některou náboženskou skupinou, může to být charismatická mediální osobnost, která zprostředkovává jistý náboženský směr a smysl apod. Ať jsou tedy náboženské a spirituální směry a hnutí různé, podstatné zůstává to, že zprostředkovatelem náboženské cesty pro dospívajícího člověka je **autorita zprostředkovatele**. Duchovní obsah jednotlivého náboženství je pro mladého člověka vždy spojován s konáním konkrétní osobnosti. Obecně platí, že v náboženské oblasti je význam osobnosti jednoznačný a výrazný. Postoj k osobnostem náboženského a duchovního života je proto i indikátorem postoje ke směru, který daná osoba reprezentuje. Ovšem postoj k duchovním a náboženským osobnostem však má vedle roviny spojení s určitým směrem i další souvislosti, společenské, kulturní, historické, politické, časové atd.²⁹

²⁸ Martinec, M. : op.cit., 78.

²⁹ Srov. SAK, P. : Proměny české mládeže, 1 vydání, Praha : Petrklíč, 2000, 106.

Petr Sak ve své publikaci „*Proměny české mládeže*“³⁰ poukazuje na to, že pro českou mládež je významnější náboženskou osobností *Jan Hus* více než *Ježíš Nazaretský*. Jistě to souvisí s edukačním procesem našich vzdělávacích institucí a dále didaktickou vybaveností učebnic dějepisu, občanských nauk a dalších humanitních nauk výchovně-vzdělávacího procesu.

OSOBNOST	POŘADÍ
Jan Hus	1
Ježíš	2
Jan Pavel II	3
Mojžíš	4
Dalajláma	5
Apoštol Pavel	6
Buddha	7
Vlk	8
T. Akvinský	9
Luther	10
... a další

Tab.č.3 : Význam osobností pro lidstvo a jeho duchovní vývoj

(dospívajícímu respondentu byla položena otázka: „ Jaký význam pro lidstvo a jeho duchovní vývoj mají podle Vašeho názoru osobnosti ?)

(Petr Sak, 1999).

Z tabulky č.3 můžeme vypočítat hned několik skutečností. Zejména fakt, na který poukazuje také P.Sak; náboženství je zprostředkováno jednak školou, a jednak masmédiem (Jan Pavel II). Čeští dospívající mají kromě znalostí o náboženství semitského původu také přehled a informace o duchovních systémech jiné kultury. To je jistě dobré a dokládá to, že naše současná mládež má přehled o různých náboženských systémech, což jistě vede k absenci různých předsudků. Na závěr této kapitoly si dovoluji citovat zajímavý názor Martinka :

„...Mladí lidé, kteří nemají na základě své rodinné výchovy nebo církevní socializace pevné zakotvení v některém z tradičních náboženství, jsou ovlivňováni propagandou různých duchovních směrů a postrádají kritéria k jejich rozlišování. Tato nabídka bývá

³⁰ Srov. SAK, P. : op.cit, s. 107.

často označována jako náboženský supermarket nebo roztroušená religiozita. Jde o ideální prostor pro tzv. hledače; to jsou mladí lidé, kteří se rozhodnou část svého věku věnovat a studiu a prožívání osobních zkušeností s různými duchovními směry, aby nakonec našli, to, co považují za nejdůležitější a v čem se cítí smysluplně a šťastně. Přes atraktivitu a módnost nových náboženských směrů má u nás největší vliv na mládež katolická církev. Hlásí se k ní přibližně čtyřikrát více mladých lidí než ke všem ostatním náboženským směrům dohromady. Většina z těch, kdo se k církvi hlásí, s ní není plně identifikována. Další důležitou skutečností v religiozitě mládeže je individualizace. Postoje většiny mladých lidí k náboženství už nevycházejí z tradice, ale z osobního rozhodnutí. To také znamená, že mladí lidé se neztotožňují vždy s nějakým náboženstvím jako systémem, ale rozhodují se pro přijetí či nepřijetí podle jeho jednotlivých prvků ...³¹

³¹ MARTINEK, M. : op. cit., 77.

3. Výchova a hodnoty

„ Vlastnosti, k nimž vede naše výchova mládeže – jako jsou ohleduplnost, pravdomluvnost a zásadovost – koreluji pozitivně se společenským neúspěchem, zatímco společensky úspěšní jsou spíše nositeli opačných vlastností, jako je dravá bezohlednost, odhodlání podle potřeby lhát a volit své zásady oportunně podle toho, který vzorec chování nabízí právě teď šanci na nejvyšší výhody... “.

J. Steinbeck

Kapitola „Výchova a hodnoty“ se zaměřuje na problematiku výchovy, v posledních kapitolách pak na výchovu orientovanou v souvislosti s křesťanskou vírou. Je zajímavé, že co se týče výchovy, výchovou se rozumí především výchova malých dětí, dospívající mládeže a na výchovu dospělých lidí se jaksi explicitně zapomíná, jako by se zdálo, že vychovávat potřebují pouze dospívající³². Je to však naopak; výchova nekončí tím, že se mladý člověk osamostatní a osvobodí se od pout svých vychovatelů, potažmo překročí práh dospělosti a stane se právně způsobilý. Naopak mladý člověk si sotva uvědomuje, že tím jeho výchova nekončí a v neposlední řadě výchova k autonomní a prosociální osobnosti právě začíná osamostatněním se. Mladý člověk ať chce, či nechce musí nakonec zodpovědnost výchovy převést na sebe, neboť konečně podstatou a cílem výchovy je **sebevýchova**. Vraťme se však k výchově dospívajícího. Abychom mohli mladého člověka vést ke kvalitním hodnotám, z pohledu křesťanských hodnot, nestačí tyto hodnoty a postoje pouze vymezit a předložit. Nutné je, také podle nich žít, aby ten, kdo je svobodně rozhodnut si tyto životní principy osvojit, musí být přesvědčen, že ten kdo tyto principy hlásá, také podle nich žije. Aby to nakonec nedopadlo tak, že vychovatel „*káže vodu a přitom pije víno*“. Ovšem pozor. Neméně důležité je nejen tyto hodnoty sdílet a žít podle nich, ale být také v nich relativně šťastný a spokojený. Mladého člověka sice může nadchnout ten, kdo se snaží pokorně chodit s Bohem, ale když v životě křesťana vycítí neštěstí a nespokojenost, sotva se bude hlouběji zajímat o tento životní styl křesťana.

Paradoxně civilizační pokrok způsobil, že čím máme k sobě v životě blíže (díky rozvoji dopravy, telekomunikaci, moderní hromadné výstavbě), střetáváme se, stojíme fronty, máme potřebu se od tohoto ruchu a od celkové přesycenosti podněty izolovat, mít od toho pokoj. Odtud je už jen pak krůček k lhostejnosti, nevšímavosti, neochotě pomoci, která je

³² Pro úplnost existuje andragogika – edukace dospělých, ale ta se soustřeďuje spíše na vzdělávání, a přepokládá se, že dospělí se již umí „chovat“.

pro nás dnes typická. Výchova k hodnotám jako je spolupráce, solidarita apod. musí tento problém překonávat a o to mají dnes vychovatelé obtížnější. Civilizační hodnoty, materiální kultura, technický komfort jsou podmínkou i výsledkem společenské organizace (stát, právo, rodina, společenské skupiny), komunikace (řeč, písmo), práce (výroba, technika, ekonomika) a poznání (zkušenost, užitá věda) můžeme pokládat spíše za prostředek k seberealizaci člověka v lidských možnostech než přímo za cíl lidské seberealizace. Hodnoty jako užitek, komfort zbavují člověka bezprostřední závislosti na přírodě, umožňují mu vytvářet materiální kulturu, avšak jednostranná preference těchto hodnot, orientace na produkci a konzum civilizačních hodnot je příčinou současného globálního ohrožení společnosti a civilizace.³³

3.1 Tvorba hodnot a hodnotových orientací u dospívající mládeže

Nositelem dynamiky a reprodukce hodnotového systému společnosti je zejména mladá generace. Jedinec sice v procesu zrání a dospívání nevytváří systém hodnot nově, ale je určován základní motivační strukturou pro jeho životní strategii. Mládež přejímá z hodnotového systému především to, co má reprodukční charakter, to co je ve společnosti živé, co má **oporu v sociálních subsystémech**. Takové hodnoty mládež interiorizuje, transformuje a reprodukuje. Tímto způsobem dochází k reprodukci a k inovaci hodnotového systému společnosti takovým směrem, aby odpovídal měnícím se podmínkám a stavu společnosti i jejímu postavení v mezinárodním společenství. Hodnotový systém mladé generace proto představuje modifikovaný a aktuální situaci odpovídající hodnotovému systému společnosti. K modifikaci hodnotového systému společnosti dochází na základě změněných společenských podmínek, a to jak materiálních, tak i duchovních. Hodnotící systém musí dospívající často měnit protože mnoho hodnot, které je pro ně žádané je z hlediska společenského nežádoucí. Naučí se od jiných množství uznávaných hodnot a přijme je za své, i když se mohou velmi lišit od toho, co sám cítí. V souvislosti s výchovou k hodnotám rozděluje Petr Sak³⁴ dvě základní formy, jak společnost působí na vychovávané, tyto jsou: **Jedná se o intencionální a funkcionální působení**. V intencionálním působení se jedná o cílené a vědomé osvojování určitých hodnot edukačního prostředí (rodina, škola ...) na jedince a záměrnou snahou je, aby

³³ Srov. KUČEROVÁ, S. : Hodnotová dimenze výchovy a globální výzva, in : Pedagogická orientace, 8/9 (1993), 16-20.

³⁴ SAK, P : op.cit., 59.

jedinec tyto hodnoty pokud možno interiorizoval. Na utváření hodnotového systému jedince však působí i hodnoty, které jsou přebírány jednáním dospělých, i když si toto jednání dospělý neuvědomuje. Funkcionální působení je působení z každodennosti jednání dospělých. Dítě či dospívající jedinec abstrahuje hodnoty, které přijme za své a tento proces můžeme nazvat jako **sociální dědictví**. Funkcionální působení má často silnější vliv na stavbu hodnotového systému než záměrné výchovné působení rodiče či učitele. To je dáno nepochybně tím, že dospívající nechce být vychováván a mentorován. Přenos hodnot ve formě funkcionálního působení probíhá v každodenních situacích, zvláště v náročných a krizových situacích, kdy se vychovávající svým postojem prozradí a odhalí svou hodnotovou orientaci. Jak se proměňuje sociální pole ve kterém se mladý jedinec nachází a jak se vyvíjí jeho biologická konstituce, tak se vyvíjí a přetváří i jeho hodnotový systém. Mládež jako nejvnímavější součást populace nejnáze přebírá myšlenky, hodnoty, postoje a chování, které je v sociálním prostředí nabízeno. Je proto důležité, jaké hodnoty jsou mládeži v kterékoliv oblasti jejich činnosti předkládány a v jakém sociálním prostředí mladý člověk vyrůstá. Právě tyto hodnoty, jsou –li mládeži přijaty ovlivňují jejich životní styl. Je proto zřejmé, že základem možných změn směrem ke zdravému životnímu stylu mládeže je právě změna v prezentaci základních životních hodnot mladé generaci. V období adolescence se mění a částečně i stabilizuje sebepojetí, spolu s charakterovými vlastnostmi si mladý jedinec přeje formovat hodnotový systém podle sebe. To se projevuje tím, že mládež má tendence nepřijímat a nenapodobovat již **hotová hodnotící schémata dospělých**. Proto velmi ochotně tato věková skupina přijímá takové hodnoty, které jsou v protikladu k hodnotám svých předků (módní vlivy, alternativní náboženství, subkultura apod.). V období adolescence dochází potom k celé řadě vnitřních rozporů a konfliktů, které se navenek můžou projevit v záměrně opačném chování než si přejí „vychovatelé“. Významným vlivem na vyhraňování hierarchie hodnot adolescentů jsou nové emocionální zkušenosti³⁵. Objevují se v postojích teprve utvářejících, postrádající nadhled, nezkušenost s vlastními emocemi, avšak na druhou stranu tyto emocionální složky přispívají k hodnotícím soudům značně kritických.³⁶

³⁵ U mnohých hodnot jako je např. láska a přátelství, je cit podstatnou částí nebo je sám významnou hodnotou.

³⁶ Srov. Kučerová, S. op. cit.

3.2 Aspekty životního způsobu mládeže

Píšeme – li o mládeži, máme na mysli tu část populace, která již není dětmi a ještě nepatří mezi sociálně dospělé, nevstoupila tedy zcela do světa dospělých. Z hlediska věkového rozmezí nachází se zmíněná část populace mezi 15-tým až 25-tým rokem života. Pro mládež je typická skutečnost, že se u ní objevuje jistá diference mezi fyziologickou a sociální zralostí. Jakoby příroda měla zájem nejdříve lidskou populaci rozmnožit a potom jí nechat dospět po všech stránkách. Po stránce psychické je vývoj mládeže ovlivněn určitou akcelerací a na druhou stranu současně také zvyšujícími se požadavky ze strany společnosti a školy.³⁷

Mládež se vyznačuje v globálním pohledu jistými osobnostními rysy. Jde především o zvýšenou míru kritičnosti, touhu po samostatnosti, svobodě myšlení a jednání. Stoupající kritičnost zasahuje téměř vše. Mění se vztah k autoritě, dříve přijímané vzory jsou přehodnocovány, v mnoha rodinách přestává být domov bezpečným zázemím, objevuje se nespokojenost s rodiči. Mladí lidé obtížně uznávají kompromisy, mají tendence negovat jednání ostatních, řešit situace radikálně, neradi přijímají kritiku. Přitom potřebují určité, ale citlivé vedení v situacích, kdy nesnadno hledají vlastní místo ve společnosti a začínají plnit celou řadu společenských rolí, nejen profesionálních, ale rodičovských. Další důležité okolnosti, které formují mladé adolescenty je nepochybně jejich způsob života a s tím související hodnotová orientace. Životní způsob mládeže se realizuje především ve volném čase. Volný čas mladí adolescenti společně tráví o víkendech, v odpoledních a večerních hodinách, také ovšem i během přestávky ve škole, nebo při společné cestě do školy. Životní způsob mládeže jsou souborem komplexních aktivit, které jsou spjaty se společenskoekonomickými podmínkami, náboženstvím a kulturou dané společnosti, i když samozřejmě se do něho promítají i osobnostní znaky každého jedince. Životní způsob mládeže je vyplněn aktivitami spojenými s prací, u značné části však teprve s přípravou na profesní dráhu a tedy se studiem na středních a vysokých školách. Dospívající se vnitřně bouří proti všemu, co vypadá jako vtírání do jejich intimity. Zvláště podrážděně reagují na starostlivé, sledující pohledy, poznámky či gesta rodičů, vychovatelů. Nedůtklivost, podrážděnost, přecitlivělost však naznačuje, že v životě mladých lidí v tomto období je více napětí a úzkosti než dříve a že dosud nebyly vytvořeny účelné a dostatečné obranné mechanismy. Mladá generace je typická svým zápalem, úsilím naučit se jednat ve smyslu dosažení svých předsevzetí. Vidí zpravidla nově to, na co si starší generace již zvykla. Její postoje mohou být někdy neadekvátní. Objevuje se nekritické přeceňování svých

³⁷ Srov. KRAUS, B.: Sociální aspekty výchovy, druhé vydání, Hradec Králové : Gaudeamus, 1999, 77.

schopností, nedoceňování zkušeností starších. Starší generace bezesporu větší životní zkušenosti má, je sociálně vyspělejší³⁸. Bohužel zkušenost je nepřenosná a nezbývá, tedy nic jiného než dospívající mládež nechat projít chaosem životních zkušeností, aby sama získala podklady pro své úvahy a sama mládež tak dozrála k dospělosti. Začleňování do společnosti znamená pro mladou generaci definitivní rozloučení v podstatě s bezstarostným dětstvím a vstup do otevírajícího se nového života. Ne náhodou bývá toto věkové údobí označováno za hraniční, za období hlubokých životních proměn v nejisté a konflikty prostoupené „zemi nikoho“. Dospívající je jakýmsi cizincem, který zná jen základní informace o městě, ve kterém, se má orientovat. Mladý člověk, ačkoliv chce, nedovede ještě hladce navazovat kontakty, vztahy, které by vedly k objasnění jeho postavení, řešení jeho těžkostí. Není schopen jednat způsobem odpovídajícím daným situacím, diplomacii dospělých. Mládež teprve hledá, obtížně řeší, za pomoci určitých kompromisů, požadovanou únosnou míru ve společenském chování, ve způsobu řeči, vyjadřování, módě vzhledem ke své vlastní subkultuře. K sociálnímu vývoji mládeže patří rovněž utváření sociálních návyků. Ať již jde o návyky spojené s nástupem do pracovního procesu, dalším sebevzděláváním, sledováním televizních pořadů a podobně. S postupným zaujímáním určitého místa ve společnosti souvisí i konkrétní **sociální role** dospívajícího, která této pozici odpovídá. Je dána systémem vzorců a stereotypů chování, jenž umožňuje plné a více či méně bezproblémové zapojování mladých lidí do života společnosti. S tím se však současně vytrácí ona pro mládí typická nespoutanost, volnost, spontaneita, poetičnost a naivnost. Dále se však ukazuje, že mládež jako sociální skupina je vnitřně bohatě strukturovaná. Je dnes mnoho kritérií, jak tuto mládež strukturovat. Ponejvíce se zdá, že jedno z hlavních kritérií je možno vzít to, zda se teprve mládež připravuje ve školských institucích na svou budoucí profesi, nebo je již aktivně ekonomicky aktivní. Dokonce i v rámci školních institucí na stejném stupni se nacházejí výrazné rozdíly, které jsou jistě podmíněny právě probíhajícím historickým stupněm vývoje.³⁹

S problematikou životního způsobu dále souvisí i **hodnotový systém mládeže**, který je již relativně stabilizován. Poslední desetiletí představuje pro země tzv. „Východního bloku“ období radikálních společenských změn. V takovýchto přechodných etapách společenského vývoje dochází vždy zákonitě k rozkolísání hodnotového systému, protože staré hodnoty ještě nejsou zdaleka překonány a nové se dosud nevžily. Tento proces probíhá v různých vrstvách a v různých sférách odlišně a rozdílným tempem. Přerod

³⁸ Srov. KRAUS, B.: op.cit., 78 -79.

³⁹ Srov. KRAUS, B.: op. cit., 81.

hodnotového systému probíhá složitě i pod vlivy přicházejícími ze zahraničí. Konkrétně je to důsledek otevření se Západu. Mládež je na takovéto pronikání hodnotové orientace obzvlášť citlivá a z nedostatku zkušeností přebírá určité hodnoty nekriticky. Tato přechodná historická etapa naší současné české společnosti má ještě jeden charakteristický rys a tímto rysem je skutečnost, že společnost jako celek nemá ujasněno k jakým hodnotám směřovat a co je tedy hodnotné ve společnosti. Z hlediska duchovních hodnot se celá věc komplikuje tím, že zatímco ze strany Západu se tlačí nabídka spotřebního zboží, konzumu a dalších atributů současného světa, komunikace nevyjímaje, ze strany Východu se tlačí nabídka tradičních východních náboženství, které svou naukou si mohou získat poměrně mnoho těch, kteří jsou stále spirituálně a světonázorově nevyhraněni.⁴⁰

3.3 Výchova k odpovědné svobodě

„...Lidé naší doby jsou vystaveni různým tlakům a ocitají se v nebezpečí, že budou zbaveni svobody rozhodování. Z druhé strany však nemálo jiných jeví sklon pod záminkou svobody odmítat jakoukoli poslušnost a podřízenost.

DIGNITATIS HUMANAE

Už v první knize Bible je svoboda člověka jeho základní hodnotou, zároveň však také jeho základním problémem. Člověk stojí mezi dobrem a zlem. Stav člověka v podmínkách existence, kdy jeho svoboda podléhá jisté „situovanosti“, kdy člověk je svobodný, ale správná rozhodnutí své svobody musí stále těžce vybojovávat, mistrně vyjadřuje apoštol Pavel :

*Vím, že zákon je svatý – já jsem však hříšný, hříchu zaprodán.
Nepoznávám se ve svých skutcích;
vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to co nenávidím.
Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli,
pak souhlasím se zákonem a uznávám, že je dobrý.
Pak to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně.
Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro.
Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. (Řím 7,14-18)*

⁴⁰ Srov. SAK, P. : op.cit.

Člověk musí tedy stále odpovídat na výzvu, aby své svobody užíval tak, že se bude jeho lidství realizovat v souhlase s povoláním k plnosti života. V povolání ke svobodě zakouší člověk svou velikost, zároveň však bídu a křehkost. Odcizení se této velikosti představuje nejvyšší paradox lidského bytí. V tomto kontextu se můžeme ptát : Můžeme být skutečně svobodní ? ⁴¹

V dnešní postindustriální době, tedy době, která je charakterizována silnou komunikační a informační silou si lidé stále více uvědomují rozměr lidské svobody a neustále roste počet těch, kteří žádají , aby mohli jednat podle vlastního úsudku a užívat odpovědné svobody, ne z donucení, ale z uvědomění si povinnosti. Rovněž v dnešní době si lidé žádají vymezení práv veřejné moci, aby rozsah důstojné svobody jak osobní, tak společenské nebyl příliš omezován. Tento požadavek svobody v lidské společnosti se týká také duchovních lidských hodnot, především však toho, co patří k svobodnému praktikování náboženství ve společnosti, bez ohledu na typ náboženství. ⁴²

Jednou z důležitých baterií výchovných instrumentů je jistě **výchova k odpovědné svobodě**. Co si mládež myslí pod pojmem svoboda netřeba zdůrazňovat. Svoboda mladých, je svoboda bez starostí a zodpovědností, stejně tak, jako kritika ze strany mládeže je kritikou bez vlastního příkladu. Svoboda mladých je jistě svobodou nevyzrálou a přísluší jejímu věku a svým způsobem mají na ní právo. Avšak důležité z hlediska vychovatelů, rodičů, učitelů a katechetů je to, aby oni sami znali **rozměr svobody**, její možnosti a její úskalí. Výchova ke svobodě, znamená především výchovu k pravdě, odpovědnosti, svědomitosti a čistému jednání a smýšlení. Ten, kdo chce žít důstojně ve svobodě, musí zastávat takové postoje a vzorce chování, které tento životní styl umožňuje. Dospívající si tedy potřebuje uvědomit, že svoboda není jen nástroj jak uniknou vnějším povinnostem ze strany rodičů a školy, popř. dalších institucí, které ho „obtěžují“, ale svoboda dává prostor pro hledání, pochybování, k rozhodování a v konečném důsledku k rozhodnutí k životní orientaci. Skutečná svoboda nevede k anarchii, ale k Božím řádu, nepodléhá vlivu času a kultury, nepodléhá politickým podmínkám, nepodléhá ideologii. Svoboda, jenž nabízí křesťanství, znamená cestu podle Kristova vzoru, tedy vzoru, jenž se realizuje především každodenním životem. Takovým životem, který však může být z úhlu mladých na první pohled nudný a šedý.

Mezi hlavní body katolické nauky patří zásada obsažená v Božím slově a vytrvale hlásána Otcí, že člověk má Bohu odpovědět vírou dobrovolně, tedy svobodně. Tedy nikdo nemá

⁴¹ Srov. KUNETKA, F.: Úvod do liturgie svátostí, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, 24 -25.

⁴² Srov. DIGNITATIS HUMANAE : Dokumenty II. Vatikánského koncilu, druhé vydání Z originálu Sacrosanctum Concilium Vaticanum II , Kostelní Vydří : KN 2002, Z564.

být nucen k přijetí víry proti své vůli. Vždyť přece úkon víry je už svou povahou dobrovolný, neboť člověk vykoupený Kristem Spasitelem a povoláný Ježíšem Kristem k přijetí za Syna nemůže přilnout k Bohu, který se mu zjevuje, jestliže přitahován Otcem neprojeví Bohu rozumnou a svobodnou poslušnost víry. Plně tedy odpovídá povaze víry, aby bylo v oblasti náboženství vyloučeno jakékoli donucování ze strany lidí. A proto zásada náboženské svobody nemálo pomáhá vytvářet takový stav, který umožňuje bez obtíží zvat lidi ke křesťanské víře, dobrovolně ji přijímat a aktivně ji vyznávat celým svým životem.⁴³

Dospělý, vychovatel, katecheta, musí tedy vyznávat svou víru především svým životem, aktivním postojem vůči Bohu a nechat se přitom vést příkladem našeho Spasitele. Neboť, v něm se ponejvíce ukázalo, že se v něm Bůh dokonale zjevil, a to nejen sebe, ale především své záměry. Vždyť Kristus, který je náš Mistr a Pán, a přitom tichý a pokorný srdcem, své učedníky trpělivě získával a zval. Svá kázání podpíral a obhajoval zázraky, aby povzbudil a posilnil víru posluchačů. Rozhodně nevyvolával nátlak. Vytýkal sice posluchačům nevěru, avšak potrestání přenechal Bohu v den soudu. Když vysílal apoštoly do světa, řekl jim: „... *Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen; kdo však neuvěří bude zavržen...*“ (Mk 16,16). Apoštolové poučení slovem a příkladem Kristovým, šli stejnou cestou. Od samých počátků církve se Kristovi učedníci snažili obracet lidi k vyznávání Krista pána nikoli násilnými činy, ani úskoky nedůstojnými evangelia, nýbrž především silou Božího slova. Pevně totiž věřili, že evangelium je opravdu Boží moc ke spasení pro každého, kdo věří. Pohrdli tedy všemi „světskými zbraněmi“ a následovali příklad Kristovy mírnosti a skromnosti a hlásali Boží slovo s plnou důvěrou v božskou moc tohoto slova, jež je s to zničit všechny mocnosti, které odporují Bohu.⁴⁴ Církev a její učedníci, věrníci pravdě evangelia, jdou stejnou cestou jako Kristus a apoštolové, když uznávají, že zásada náboženské svobody je ve shodě s důstojností člověka a s Božím zjevením, včetně její podpory. Učení přijaté od mistra a od apoštolů v průběhu věků Církev uchovávala a předávala. I když se v životě Božího lidu, putujícího proměnlivými lidskými dějinami, někdy vyskytl způsob jednání méně odpovídající duchu evangelia, ba dokonce mu odporující, přece vždy zůstávalo učení církve, že nikdo nesmí být k víře nucen. Tak dlouho působil dlouho na lidskou mysl kvas evangelia a ve značné míře přispěl k tomu, aby lidé během doby lépe poznali důstojnost své osoby a aby uzrálo přesvědčení, že v občanské společnosti má být důstojnost osoby chráněna před jakýmkoli lidským nátlakem v oblasti náboženství. Neb, kde je Duch Páně, tam je svoboda.

⁴³ Srov. DIGNITATIS HUMANAЕ op. cit., 569.

⁴⁴ Srov. DIGNITATIS HUMANAЕ op. cit., 570 - 571.

3.4 Výchova k důstojnosti a odpovědnosti

Z pohledu křesťanství a katolické církve je důstojnost člověka zakotvena v něm samém, v jeho lidství a koresponduje s odpovědnou svobodou. Neboť důstojnost člověka je nezaslouženým darem a slouží k obrazu a podobě Boha. Lidská osoba, obdařená duší nesmrtelnou, rozumem a svobodnou vůlí, je zaměřena k Bohu a povolána se svou duší i tělem k věčné blaženosti.⁴⁵

Svoboda předpokládá důstojnost a naopak. Mladý, ale i dospělý člověk potřebuje cítit, že je pro druhé důležitý, že má svou hodnotu ve vztažném sociálním poli, zejména v tom poli, které je pro něho nejvíce důležité (rodina, kamarádi, partnerství ...). Člověk se celý život učí sociálnímu chování, a to zejména takovým vzorcům chování, kterému mu přináší zisky na sociálním poli. Z toho plyne, že si člověk vybírá ty vzorce chování, které mu umožňují dosahovat pocitu důstojnosti. Dospívající člověk, který zejména v dospívajícím období touží po důstojném zařazení do společnosti, by měl vedle svého vychovatele, rodiče, učitele vycítit zejména atmosféru vzájemné rovnocennosti. Mladý člověk velmi ocení, když dospělý s ním jedná na stejné úrovni, dokáže se mladému člověku přizpůsobit a dokáže mu naslouchat. Dospívající by tedy neměl mít pocit malého, poučovaného dítěte. V běžné komunikaci potřebuje cítit, že jemu s porozuměním nasloucháno a že jeho názory jsou, bez ohledu na souhlas či nesouhlas druhé strany, s úctou přijímány, a nikoliv zavrhovány. Avšak tento prvotní nárok nemusí dospělý unést, protože se cítí vůči mladému člověku starší, zkušenější, vyzrálejší a moudřejší, který naopak, třeba nevědomky, očekává úctu a respekt, jenž bude vyjádřen přijetím jeho názorů a podřízením se v chování a jednání. Opravdovou autoritu je třeba si získat přirozenou cestou – skrze vlastní chování a jednání. Jenom přirozená, nehraná autorita se může stát vzorem a zdrojem důležitých životních informací, postojů a hodnot. To vyžaduje ze strany dospělého vlastní sebevýchovu, sebevzdělání a sebekázeň. Jedině tak bude autentický a přesvědčivý pro citlivou a kritickou duši dospívajícího. Z předchozího vyplývá, že každý dospělý křesťan, který se rozhodl podílet na výchově dospívající by měl žít, to co hlásá a to, co hlásá by nemělo být v zásadním rozporu s postoji nauky jeho přesvědčení⁴⁶.

Když dospělý křesťan, jenž porozumí faktu víry, že se stává skrze Boha zároveň dítětem Božím, může na jedné straně umenšit svou pýchu, či snad nadřazenost nad dospívajícím, a na druhé straně mu současně může usnadnit přechod do dospělosti s vědomím, že není

⁴⁵ Srov. KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE (1699 – 1715), druhé vydání, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001, 435 - 437.

⁴⁶ Srov. ŠMEJKAL, J. :op.cit., 65-67.

ostudou, že i v dospělém člověku zůstává určitá část dítěte, kterou může přijmout, aniž by ztratil v očích druhých svou hodnotu. Dnešní sekularizovaná doba klade na člověka nárok na pracovní výkon, úspěch a další atributy této vývojové části lidstva. Dále člověk svou přirozeností tíhne k moci, úspěchu, seberealizaci včetně stabilizace materiálních statků. Tyto přehnané nároky často vedou člověka k pocitům méněcennosti, neschopnosti a zavržení, když projeví svou neschopnost a nevědomost. Důležité je proto aby dospívající nabyl přesvědčení, že nikoliv úspěch, moc atd. jsou to pravé. Mladý člověk potřebuje pochopit, že překonávání problémů, neúspěchy, chyby, prožívání bolesti, smutek, neúspěch jsou realitou každodenního života. Mladý člověk by měl být zproštěn falešných hodnot tohoto světa. Chůze s Bohem nabízí skromnost, nenucenou chudobu, avšak čistou mysl, důstojnost a svobodu. Dospělost neznamena automaticky dovršení určitého věku a stejně tak dospělost neznamena automaticky důstojnost. Důstojnost si vytváříme skrze hodnotové postoje, kterým věříme a které jsou pro nás natolik důležité, že jsme v nich zásadoví a neslevujeme z nich podle výhodných okolností, jako se to stává všude tam, kde nabízejí výhodné a snadné zisky, kterým člověk v pokušení snadno může podlehnout. Důstojnost, však silně koresponduje s odpovědností. Zakouší –li člověk své bytí jako darované, pociťuje svou důstojnost, ale zároveň existenciálně pociťuje závislost a odpovědnost nositeli daru. Jestliže ve své odpovědnosti selhal, pociťuje vinu.⁴⁷

Na závěr tohoto oddílu si dovoluji citovat z práce Opatrného : „...*Je proto třeba podporovat postoje a způsoby, které učí užívat svobodu a přijímat odpovědnost tak, jak to naznačuje II. Vatikánský koncil, který neučí jen to, co se má a smí a nemá a nesmí. Jde o náročnější cestu, na níž je třeba počítat i se ztrátami, přechodnými i trvalými. Kdo chce mít křesťana za každou cenu vzorného od pěti do pětadevadesáti let, bez chyby, zaváhání, omylu a třeba i dočasné ztráty víry, ten vychová buď loutku, neschopnou svobody a odpovědnosti, zato snadno ovladatelnou, nebo naopak zdatného ateistu či alespoň nepřítel církve, a to možná doživotního. Povzbuzující jsou v tomto ohledu mnohé postavy světců, jako například sv. Ignác z Lyoly, sv. František z Assisi, sv. Tomáš More a jiní, a také řada nekanonizovaných křesťanek a křesťanů, kteří často klikatou, ale povětšinou čestnou a poctivou cestou došli přes mnoho omylů a chyb ke zralé víře, k výtečnému užívání svobody a k životu zodpovědnému, ne však ustaraně smutnému ...*“⁴⁸

⁴⁷ Srov. KUNETKA, F.: op. cit., 31.

⁴⁸ OPATRNÝ, A.: Cesty pastorační v pluralitní společnosti, Kostelní Vydří: KN, 2006, 45.

3.5 Výchova ke křesťanství a její problematika

... pro křesťana je odpovědí na základní situaci samotná osoba Ježíše Krista. Neboť je základní cestou, po níž církev jde a je také cestou pro každého člověka...

Václav Havel

Křesťanská a náboženská výchova je chápána nejen církví, ale i společností stojící mimo církev jakožto výchova, dětí, mládeže a mladých katechumenů k základním lidským kvalitám a hodnotám, jako je láska k bližnímu, láska k pravdě, a stejně tak postoje věrnosti, spravedlnosti a dalších vlastností křesťanského člověka. Co je však důležité si uvědomit, že člověka nelze vybavit křesťanskými zásadami a hodnotami pouhým vyučováním bez toho, že by se u něj rozvíjela osobní víra. Pouhým a prostým předáváním poznatků o etice a mravním chování křesťana nevychováme. Není to totiž stejné, jako když člověka vybavíme například početní gramotností. Početně gramotný se člověk může stát i bez vztahu k tomu, co se mu předkládá ke čtení, či výpočtům, ale skutečný křesťan, služebník víry, se bez navázání osobního vztahu k Bohu stát skutečným křesťanem nemůže. A není-li člověk vybaven vírou a plody vykoupení, které mu víra zprostředkovává, sotva může žít jako autentický křesťan.⁴⁹

Co se týče výchovy ke křesťanství ze strany vyčerpávající definice je ponejlépe vycházet z dokumentu Deklarace o křesťanské výchově⁵⁰.

„... Všichni křesťané, když byli znovuzrozeni z vody a z Ducha svatého, stali se novým stvořením. Nazývají se a také jsou Božími dětmi, a mají proto právo na křesťanskou výchovu. Tato výchova usiluje nejen o zralost lidské osoby, právě popsanou, ale směřuje hlavně k tomu, aby pokřtění byli postupně uváděni do tajemství spásy a stále svíce si byli vědomi přijatého daru víry; aby se naučili klanět se Bohu Otci v duchu a pravdě, především při liturgických úkonech, a aby získali návyk utvářet svůj život jako noví lidé v pravé spravedlnosti a svatosti. Tak dorostou do zralého lidství, měřeno mírou Kristovy plnosti, a přispějí k růstu tajemného těla. Nadto, při vědomí svého povolání, ať si zvyknou jednak vydávat svědectví o své naději, jednak pomáhat ke křesťanskému uspořádání světa. Přitom právě přirozené hodnoty, zahrnuté v celostním pohledu na člověka vykoupeného Kristem, přispějí k blahu celé společnosti. Proto tento posvátný sněm připomíná všem pastýřům duší velmi vážnou povinnost učinit, všechno pro o, aby byla všem věřícím umožněna křesťanská výchova, především však mládeži, neboť ona je nadějí církve...“.

⁴⁹ Srov. OPATRŇY, A.: op.cit., 36.

⁵⁰ GRAVISSIMUS EDUCATIONIS: Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Sacrosanctum Concilium Vaticanum II, druhé vydání, Kostelní Vydří: 2002, 528.

Jiná otázka je však, jak vychovávat mládež ke křesťanství, evangelizovat mládež a probouzet v ní prvky víry; ve společnosti, která nabízí celou řadu různých náboženství (ve společnosti náboženského supermarketu), o kterých jejich představitelé prohlašují, že je to pravé a jediné vedoucí ke spáse, či štěstí. Mládež přijímá prvky náboženství především skrze autoritu, ať je to rodina, kněz či mediální zprostředkovatel. Proto je velmi důležité nejen to, co se zprostředkovává, ale především kým je víra předávána. Je to stejné jako s dary. Někdy není ani tak hodnotné co je darováno, jako spíše to, kdo je nositel daru.

Celou záležitost výchovy ke křesťanství komplikuje ještě globální a vysoce technologická úroveň naší současné postindustriální doby. V dnešním postmoderním chápání se dostávají do popředí názory, podle nichž se nemají jednotlivá náboženství vyvyšovat jedno na druhé, protože každé je pokládáno za dílčí odpověď na absolutní skutečnost Boží. Jakkoli se zdá, že tento postoj vede k velké toleranci, může také vést k lhostejnosti nebo k přetěžování jednotlivce množstvím neuspořádaných náboženských podnětů a témat. Křesťanství a s ní související výchova ke křesťanství zde nabízí uspořádanou, veřejně přístupnou a systematicky zpracovanou věrouku. Předkládá tedy konzistentně uspořádaný souhrn jako alternativu k fantaziím a libovolným kombinacím. Je zřejmé, že tato nabídka křesťanství je zajímavá jen pro toho, kdo „více“ hledá. Konzumentům zážitků, kulturních doplňků a svátečních rituů se nabídka uspořádané křesťanské věrouky zdá spíše nadbytečná. Další komplikace vyvstává s morálkou. Morálka, kterou křesťanství hlásá, je mnohdy kamenem úrazu už pro nejednoznačnost, s jakou k ní sekulární společnost občas přistupuje. Křesťanství je totiž mnohdy žádáno, aby bylo strážcem obecné mravnosti, aby alespoň naučilo děti a mládež nelhat a nekrást, na druhé straně mu je vyčítáno, že svými morálními požadavky vstupuje do životů jednotlivce. Obecně lze říci, že křesťanská morálka je v řadě ohledů vytěsňována nebo přímo vykazována z veřejného života, zejména tam, kde se zdánlivě jedná o svobodu jednotlivce. V dnešní postmoderní době začíná společnost začíná mít „hlad“ po spiritualitě. Zejména vzdělaný člověk si mnohdy uvědomuje, že v modernizačním procesu, ovlivněném zejména pokrokem techniky a technologie, dospívá k určité hranici, za níž nenachází hlubší smysl ani jeho větší kvalitu. Proto se ptá. Někdy hledá jen mimořádné, mysteriózní zážitky, jindy skutečnou spirituální hloubku. Zdá se, že zvýšený zájem o východní meditace a duchovní a pseudoduchovní nauky všeho druhu je také důsledek malé nabídky skutečných duchovních programů ze strany křesťanů .⁵¹

⁵¹ Srov. OPATRŇY, A.: op. cit, 33-36.

Závěr

Závěrem předložené bakalářské práce se pokusím o shrnutí toho nejdůležitějšího a podstatného v této práci. Hodnoty, především ty výchovné nesou v sobě koncepce, modely a situace často zaznamenané především v rovině etických měřítek. Etické hodnoty determinují a pomáhají stanovit jakým způsobem realizovat svůj život. V otázce hodnot je z hlediska křesťanské pedagogiky nejvíce hodnotné to, co je eticky dobré a správné. Co je eticky dobré a správné vymezuje deset přikázání starozákonního Desatera a Ježíšovo učení v „Kázání na Hoře“.⁵² Mládež by měla pocítit vážnost těchto přikázání a sympatie z těchto pravidel vyplývající; „chůze s Bohem“, láska k pravdě a bližnímu, snaha o spravedlnost a další. To však jistě není jednoduché, protože mladý člověk se dostává často do rozličných životních stavů, kde tyto hodnoty (zvláště v ambivalentních a dilematických situacích) se mohou ukazovat jako nežádoucí. Výše zmíněné hodnoty je proto nutné předkládat v té formě výchovy, kde mladý člověk vycítí svobodu a sám k sobě lidskou důstojnost.

Současný stav naší populace, včetně a mládeže k otázkám náboženství je složitý. Na jedné straně česká ateistická kotlina má vůči náboženství, včetně křesťanského a katolického poměrně dost velký despekt. Důvody jsou historické a politické. Katolizace českých zemí, byla přijata ze strany českého obyvatelstva velmi neochotně. Česká společnost je dále charakteristická nedůvěrou vůči institucím jako takovým, náboženských nevyjímaje. Avšak na druhé straně česká mládež, stejně tak jako dospělá kohorta má náboženské potřeby. O náboženské otázky se tedy zajímají, ale odpověď, kterou jim nabízí tradiční církev je zcela neuspokojivá. Tento fakt, je příležitostí k pronikání nových náboženských směrů, které se v posledních letech do naší země poměrně ochotně difundují a zakotvují. I přes tyto negativní skutečnosti má u nás přesto největší vliv na mládež katolická církev. Ovšem, většina z mladých lidí, jež se k církvi hlásí, se s ní však plně neidentifikují. Nežijí život plně včleněný do farnosti; ve velké většině jsou to spíše občasné návštěvy bohoslužeb, na venkově přežívající tradiční rity apod.

Z hlediska úspěšnosti křesťanské výchovy je důležité nejen, to, co je předáváno, tedy obsah výchovy, ale ze všeho nejdůležitější je kvalita nositele výchovy.⁵³ Proto je důležité, aby křesťanský pedagog nejen hlásal Slovo Boží, ale především podle těchto slov žil.

⁵² V této souvislosti musíme však vyzdvihnout tu skutečnost, že z hlediska křesťanské pedagogiky je hodnotné nejen Písmo svaté, ale i učení Magistera.

⁵³ V dnešní postindustriální době, jež charakterizovaná vysokým stupněm informovanosti má velký vliv síla masmédií, jež zasahuje do široké veřejnosti.

Prameny

DIGNITATIS HUMANAЕ : Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Z originálu Sacrosanctum Concilium Vaticanum II , druhé vydání, Kostelní Vydří, 2002 .

GRAVISSIMUS EDUCATIONIS : Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Z originálu Sacrosanctum Concilium Vaticanum II , druhé vydání, Kostelní Vydří 2002 .

OPATRŇY, A.: Cesty pastorace v pluralitní společnosti, Kostelní Vydří: KN, 2006.

SAK, P. : Proměny české mládeže, vydání první, Praha : Petrklíč, 2000 .

Seznam literatury

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD : www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/o/4110-03
[7.5.2008].

FRIČ P.; PRUDKÝ, L.; VESELÝ, A., aj.: Češi na cestě za svojí budoucností, vydání první, Praha : G plus G, 2003.

HUDEČEK, J. : Hodnotové orientace v motivační sféře osobnosti, Praha: Academia, 1986.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE, druhé vydání, Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001.

KRÁL, M. : Kam směřuje civilizace. Praha : Filosofia, 1998.

KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V.: Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido, 2001.

KRAUS, B.: Sociální aspekty výchovy, vydání druhé, Hradec Králové:Gaudeamus,1999.

KUČEROVÁ, S. : Hodnotová dimenze výchovy a globální výzva, in : Pedagogická orientace 8/9 (1993) 13-24.

KUNETKA, F. : Úvod do liturgie svátostí, Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2001.

MARTINEK, M. : Religiozita a spiritualita české mládeže, in : Studia Theologica 8 (2006) 73 – 82.

NAKONEČNÝ, M. : Psychologie osobnosti, Praha : Academia, 1995.

- NAKONEČNÝ M, : Sociální psychologie, Praha : Academia, 1999.
- OPATRŇY, A.: Pastorage v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: KN, 2001.
- PABIAN P, : Sekularizace – historie, současnost, hodnocení, in: Přednáška ze sborníku SpEK, 2005.
- PÍSMO SVATÉ, Praha : Česká biblická společnost, 1995.
- PELIKÁN, J.: Základy empirického výzkumu pedagogických jevů, Praha : Karolinum, 1998.
- ŘEZÁČ, J. Sociální psychologie, vydání první, Brno : Paido, 1997.
- SAK, P.; SEMRÁD, J. : Normalita a sociální deviace u mládeže, in : Výzkumná zpráva ministerstva vnitra.
- ŠMEJKAL, J. : Křesťanské hodnoty v životě dospívající mládeže, Praha : KTF UK, 2006.
- Velký sociologický slovník / P – Z / , Praha : Karolinum, 1996.
- WALDENFELS, H. : Fenomén křesťanství, Praha : Vyšehrad 1999.
- ZÝKA, J. : Postojové orientace studentů středních škol. Praha : MÚVS ČVUT 2003.
Bakalářská práce.
- ŽIVOT V VÍRY. Německá biskupská konference 1995. České Budějovice :Teologická fakulta Jihočeské Univerzity.

Merits, culture and teenager's upbringing

Daniel Tischler's Baccalaureate Work covers the theme of education and upbringing of adolescents, in relation to their merits and values. The work is divided into three mutually related parts. The first chapter explores and describes the life merits from the philosophical, psychological and particular from the point of view of the Christian pedagogy, representing them according to their value system and value orientation. Chapter focuses on determination of fundamentals of the Christian mentality value system. The second chapter analyses the relationship between the Czechs and particular Czech adolescents with religious and spiritual matters. The matter of fact is though, that the Czech society (the youth particular) shows interest in spiritual matters, however finds the church institutions quite untrustworthy. Nevertheless the Catholic church seems to have the biggest impact on the Czech society. The final part of the work defines the fundamentals of upbringing of an independent Christian. Those being in the first place commitment, honesty, dignity and liberty.

Key words: Merits, upbringing, juvenils, Christianity, commitment and liberty.

Resumé

Současný stav naší mládeže je k otázkám náboženství poměrně složitý. Na jedné straně česká ateistická kotlina má vůči náboženství, včetně náboženství křesťanského poměrně dost velkou nedůvěru. Na druhé straně česká mládež, stejně tak jako česká dospělá společnost má náboženské potřeby, tudíž se o náboženské otázky sice zajímají, ale odpověď, kterou jim nabízí tradiční církve je zcela neuspokojuje. Tato skutečnost je příležitostí k pronikání nových náboženských směrů, které v posledních letech do naší země poměrně ochotně difundují a zakotvují se. I přes tyto výše vyjmenované skutečnosti má u nás největší vliv na mládež katolická církev. Ovšem, většina z mladých lidí, jež se k církvi hlásí, se s ní ne vždy plně identifikuje. Nežijí život plně včleněný do farnosti, do společenství; ve velké většině jsou to spíše občasné návštěvy bohoslužeb, na venkově přežívající tradiční rity apod. Hodnoty, především ty socializační jako jsou náboženské víry nesou v sobě vždy jisté procesy zobecnění, jisté koncepce, které jsou zaznamenatelné především v rovině etických měřítek. Etické hodnoty stanovují, jakým způsobem realizovat svůj život a svá přání. Proto v otázce hodnot je z hlediska křesťanské pedagogiky (obecně by to mělo platit také) nejvíce hodnotné to, co je eticky dobré a správné. Co je eticky dobré a správné vymezuje deset přikázání starozákonního Desatera a Ježíšovo učení v Horském kázání. Mládež by měla být vychovávána k těmto hodnotám a k hodnotám z těchto přikázání vyplývající; „chůze s Bohem“, láska k pravdě a bližnímu, spravedlnost. To však jistě není jednoduché, protože mladý člověk se dostává často do rozličných životních stavů, kde tyto hodnoty se můžou ukazovat jako nežádoucí. O mravní a etické hodnoty je proto třeba usilovat nejen v běžném životě, ale i v pedagogické praxi ve svobodě, v lidské důstojnosti a zodpovědnosti.

Počet slov

Stránky : 42

Slova : 11 957

Znaky (bez mezer) : 68 920

Znaky (včetně mezer) : 81 066

Odstavce : 295

Řádky : 1358

Počítáno včetně poznámek pod čarou